

Інститут починався зі станції

105 РОКІВ ТОМУ П. ХАРИТОНЕНКО ЗАПОЧАТКУВАВ НА СУМЩИНІ НАУКОВЕ ВИВЧЕННЯ СІЛЬГОСПРОСЛИН

Агропромислова галузь – сьогодні одна з визначальних ланок економіки країни. Потенціал регіону в цьому напрямку значний. Сумський національний аграрний університет готує висококваліфікованих спеціалістів-аграріїв для всієї держави. Розвивається і вітчизняна аграрна наука. Працюють науково-дослідні інститути, дослідні станції та лабораторії. А початок науковому забезпеченню галузі на Сумщині слід шукати ще в позаминулому столітті.

Надія ПОДОЛЯКА,

краєзнавець, м. Суми

Усвідомлюючи важливість наукових досліджень для розвитку сільського господарства, ще у 1887 році Павло Іванович Харитоненко відкриває в Миколаївському маєтку перше дослідне поле, очолюване професором А. Зайкевичем, яке проіснувало до 1895-го. З ініціативи П. Харитоненка у 1893 - 1894 роках засновано ще два дослідних поля, а у 1897 році відкрито Іванівську дослідно-селекційну станцію, названу так на честь батька засновника, Івана Герасимовича. Сьогодні Іванівська дослідно-селекційна станція Інституту цукрових буряків Української академії аграрних наук є провідним науково-дослідним центром в галузі буряківництва.

У 1905-му, за клопотанням Сумського повітового земства, було засновано Сумську сільськогосподарську дослідну станцію. Харківське губернське земство асигнувало тоді одночасно 5 тис. крб. на організацію станції та щорічно 2 тис. крб. на її утримання. Земельну ділянку площею 8 десятин, а також необхідне приміщення та інвентар станції виділила Веретенівська сільськогосподарська школа, що на околиці Сум. Завідувач дослідною станцією одночасно був викладачем хімії і ґрунтознавства та керував деякими практичними роботами учнів. Таким чином налагоджувалася тісна співпраця та залежність школи і станції одна від одної. При школі станція існувала п'ять років. За цей початковий період вона провела ряд нескладних дослідів з питань парового обробітку, застосування мінеральних добрив та випробування сортів. Результати дослідів публікувалися у річних звітах та наукових статтях.

Першим завідуючим дослідної станції був М. А. Єгоров, тоді науковець-початківець, пізніше - видатний дослідник, професор Харківського університету та Харківського сільськогосподарського інституту.

З 1908 року станція тимчасово не мала завідувача, а проведення дослідів одночасно доручили викладачеві спеціальних предметів сільськогосподарської школи А. О. Романику. Ситуація, яка склалася, зумовлювалася тим, що за проектом Харківського губернського земства Сумська дослідна станція мала обслуговувати три північно-західні повіти Харківської губернії: Сумський, Лебединський та Охтирський, характерною рисою яких був значний розвиток посівів цукрового буряка та картоплі. Станцію мали реформувати,

відділити від школи, надати земельну ділянку не менше 50 десятин. Однак пройшло два роки, перш ніж реформу почали вводити в дію. Станцію перевели на нове місце, де їй відвели земельну ділянку площею 50 десятин, виділили необхідні будови та інвентар.

Четвертого червня 1911 року о 12-й годині дня в садибі дослідної станції відбувся молебень з приводу закладки головної будівлі. Будівельні роботи здійснювалися підрядно-господарським способом за планами, складеними губернським інженером З. Ю. Харманським і виконавцем робіт В. П. Баженовим, під керівництвом повітового інженера Сумського земства І. Д. Танеева. Грошові розрахунки виконувалися касою Сумської повітової управи.

З того часу станція стала самостійною одиницею та розгорнула стаціонарні досліді з найбільш актуальних питань агротехніки та застосування добрив. У штаті установи на той час, окрім завідуючого, працювали молодшими помічниками випускники Сумської сільськогосподарської школи Діомид Маркович Баранов та Степан Лук'янович Панченко. Відвідували станцію губернські, повітові та дільничні агрономи, інспектор сільського господарства Харківської губернії, члени економічної ради Сумського повітового земства, деякі землевласники та учні Сумської сільськогосподарської школи з викладачами. Період безперервної діяльності станції тривав 20 років. За цей час тут провели велику науково-дослідну роботу з питань підвищення врожайності.

З метою інформування вчених-аграріїв і спеціалістів сільськогосподарського виробництва, для більш повного уявлення про науковий доробок Сумської сільськогосподарської дослідної станції протягом багатьох років видавалися наукові та науково-виробничі видання. У них опубліковано значну кількість робіт, які висвічували результати польових дослідів та лабораторних досліджень. Друковані праці станції за той період стали широко відомими не лише у зоні діяльності станції, а й далеко за її межами. Лише до 1917 року в друкарні Павла Костянтиновича Пашкова, яка містилась на вулиці Іллінській у Сумах, видали 10 випусків наукових праць. Перший з них містив проект програми робіт дослідного поля, складений її завідувачем В. І. Сазановим.

Віктор Іванович Сазанов (1879 - ?) - визначний агроном і громадський діяч. Певний час був головою Сумського сільськогосподарського товариства, гласним Сумського повітового земства, директором виборщиків до 1-ої та 2-ої Державної думи від м. Путівль. У 1917 р. очолив Сумську міську думу, став членом пенсійного комітету Харківського губернського земства. Кандидат від Харківської губернії до Всеросійських установчих зборів. Публікувався в місцевій пресі, Харківському журналі «Хлібороб».

Програма робіт знайомила читача з природничо-історичними та економічними умовами регіону, зокрема кліматичними особливостями, щільністю населення, забезпеченістю селян землею, кількістю заводів тощо. Цікаво дізнатися і про найбільш урожайні

сортів картоплі, які колись вирощувалися в полях станції: «Вольтман», «Гавронек», «Сасонія», «Меркер», «Княжа корона», «Кар Довнінг», «Бове», «Тріумф», «Жовта троянда» і інші. До популяризаторської діяльності дослідної установи має бути віднесена участь у 1914 році в насінневих виставках у Лебдині та Сумах, влаштованих сільськогосподарськими товариствами. Крім того, персонал станції брав участь у місцевих агрономічних нарадах, засіданнях сільськогосподарських товариств, виступаючи з доповідями та повідомленнями про свою роботу. Ознайомлення агрономів та сільських господарів з діяльністю станції досягалося також за рахунок друкованих повідомлень, які у вигляді брошур розповсюджувалися великими тиражами безкоштовно серед дослідних закладів, агрономів та всіх зацікавлених сільських господарів; та же меті слугувало розміщення результат окремих дослідів у сільськогосподарському журналі: «Хозяйство», «Южно-Русская газета» та місцевому органі - «Вестник Сумского Общества сельского хозяйства».

Війна, що вибухнула у липні 1914 року, викликала певні зміни на дослідній станції: мобілізацію забрали декілька коней; зі скла постійних службовців та робітників військовою службою призвали рільника, метеоролога-спостерігача, конторника, ключника та чотирьох робітників.

У 1930 році станцію було реорганізовано в опорний пункт Українського науково-дослідного інституту зернового господарства. У березні 1934-го станція відновила свою діяльність і була підпорядкована Всесоюзному науково-дослідному інституту добрив, роторехніки та агроґрунтознавства, а з 1960-го її реорганізовано в обласну державний комплексний сільськогосподарський дослідний центр. Відповідно до постанови Президиуму Української академії аграрних наук від вересня 2001 року, Сумську дослідну станцію реорганізовано в Сумський інститут агропромислового виробництва Української академії аграрних наук.

Нині інститут є головною установою, центром наукового забезпечення агропромислового виробництва нашої області. Працівники цієї наукової організації вивчають, апробують, доопрацьовують науково-технічні роботи стосовно умов регіону, провадять прискорене впровадження, надають рекомендації стосовно ефективного використання біокліматичного потенціалу, техніки, технологій у рільництві та тваринництві, створюють нові сорти гречки, костриці, амара, виробляють та реалізують насіння сільськогосподарських культур, вирощують і поширюють племінну худобу, здійснюють інформаційно-консультаційне забезпечення суб'єктів господарювання аграрної сфери.

У Державному реєстрі сортів, придатні для поширення в Україні, знаходиться дев'ять сортів селекції Сумського інституту агропромислового виробництва. А сорти костриці «Росинка» і «Садівчанка» прийняті за національний стандарт в сортовипробуванні Сортової гречці «Сумчанка» належить рекорд урожайності - 68,8 ц/га.

Інститут забезпечує підприємства опіривним та елітним насінням, створює логічно чисту рослинницьку продукцію, на сьогодні особливо актуально.